



## Експертне забезпечення адміністративного судочинства: еволюція та міжнародний досвід

**Наталія Жила**

науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3535-5306>, e-mail: nataliazhila@gmail.com

**Оксана Чала**

науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0328-599X>, e-mail: kseniyaBezp@gmail.com

**Олена Чаплинська**

провідний інженер лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8140-1628>, e-mail: e.chaplinskaya90@gmail.com

*Розглянуто експертне забезпечення адміністративного судочинства в аспекті еволюції та з урахуванням міжнародного досвіду.*

**Ключові слова:** адміністративне судочинство; судова експертиза; експертне забезпечення; спеціальні знання; публічно-правові спори; міжнародний досвід; стандартизація експертної діяльності; ENFSI; європейські стандарти; якість експертних досліджень.

## Expert Support of Administrative Justice: Evolution and International Experience

**Nataliya Zhyla, Oksana Chala, Olena Chaplynska**

*The paper discusses expert support of administrative justice, examining its evolution in the context of international experience.*

**Keywords:** administrative justice; forensic examination; expert support; specific expertise; public law disputes; international experience; standardization of expert activities; ENFSI; European standards; quality of forensic examinations.

Адміністративне судочинство відіграє провідну роль у забезпеченні верховенства права та захисті прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у їхніх правовідносинах з органами публічної влади. Ефективність реалізації цих завдань значною мірою залежить від повноти й об'єктивності встановлення фактичних обставин справи, що обумовлює зростання ролі експертного забезпечення адміністративного судочинства. В умовах ускладнення публічного управління, розвитку цифрових технологій, а також дії надзвичайних правових режимів, зокрема воєнного стану, потреба в застосуванні спеціальних знань для дослідження фактів за адміністративними справами набуває особливої актуальності.

Еволюція експертного забезпечення адміністративного судочинства тісно пов'язана зі змінами у функціях держави та трансформацією публічно-правових відносин. На початкових етапах становлення адміністративної юстиції експертні знання залучали обмежено, вони переважно стосувалися технічних або фінансово-економічних питань. Сучасний етап розвитку характеризується розширенням сфер застосування судової експертизи та її системним використанням у справах, пов'язаних з податковими, митними, екологічними, земельними, містобудівними, антимонопольними, фінансовими й іншими публічно-правовими спорами, зокрема такими, що виникають в умовах кризових і надзвичайних правових режимів.

В Україні інститут судової експертизи в адміністративному судочинстві зазнав істотного розвитку після запровадження Кодексу адміністративного судочинства України [1]. Закріплення принципів змагальності сторін, офіційного з'ясування всіх обставин справи й активної ролі суду зумовило об'єктивне зростання потреби у спеціальних знаннях [2]. Водночас умови воєнного стану стали додатковим чинником еволюції експертного забезпечення, актуалізували нові напрями експертних досліджень, пов'язані з оцінкою правомірності управлінських рішень, обґрунтованістю обмежень прав, розподілом публічних ресурсів і наслідками надзвичайних управлінських заходів.

Практика застосування судової експертизи в адміністративних справах виявляє низку проблем, поміж яких неоднозначність підходів до призначення експертиз, обмеженість переліку експертних спеціальностей, недостатня уніфікація методик досліджень і складність оцінки висновків експертів судом [3]. Усі згадані вище проблеми загострюються в умовах воєнного стану, що потребує підвищення оперативності експертних досліджень за одночасного збереження їх наукової обґрунтованості й об'єктивності. Це, своєю чергою, актуалізує питання запозичення та адаптації міжнародного досвіду.

У країнах Європейського Союзу експертне забезпечення адміністративного судочинства ґрунтується на принципах незалежності експерта, прозорості процедур і стандартизації експертної діяльності. Значна увага приділяється професійній підготовці експертів, акредитації експертних установ, а також упровадженню єдиних методичних підходів, що забезпечують стабільну якість висновків експертів у різних

категоріях адміністративних справ, включно з умовами кризових ситуацій та надзвичайних правових режимів. У низці держав — членів ЄС застосовують інститути експерт-консультанта й попередніх експертних висновків, що сприяє оптимізації судового розгляду.

Важливу роль у формуванні єдиних стандартів експертної діяльності відіграють міжнародні професійні об'єднання, зокрема Європейська мережа судово-експертних установ (*ENFSI*), діяльність яких спрямована на гармонізацію експертної практики, розроблення рекомендацій і кращих практик, а також підвищення якості експертних досліджень. Участь національних експертних установ у таких мережах сприяє інтеграції національної системи судової експертизи в європейський правовий простір [4—7].

Для України в умовах євроінтеграційних процесів і подальшого реформування судової системи, з урахуванням досвіду функціонування правосуддя в умовах воєнного стану, актуальним є подальше вдосконалення експертного забезпечення адміністративного судочинства. Це передбачає розвиток нормативно-правової бази, розширення спектра експертних спеціальностей, запровадження міжнародних стандартів якості експертної діяльності, а також активне застосування наукових і цифрових інновацій.

Отже, експертне забезпечення адміністративного судочинства є динамічним інститутом, еволюцію якого зумовлено змінами в публічно-правових відносинах і впливом міжнародного досвіду. Його подальший розвиток, зважаючи на виклики сьогодення, є необхідною умовою забезпечення ефективного, справедливого й науково обґрунтованого правосуддя.

### Перелік джерел посилання

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 28.01.2026).
2. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 01.02.2026).
3. Ключев О. М., Угровецький О. П., Сімакова-Єфремян Е. Б. та ін. Судові експертизи в адміністративному провадженні : навч. посіб. Харків, 2021. 288 с. URL: [https://drive.google.com/file/d/15C5EUyTCo6B59Ht2sA\\_ZqKJY1Gqi3fFJ/view](https://drive.google.com/file/d/15C5EUyTCo6B59Ht2sA_ZqKJY1Gqi3fFJ/view) (дата звернення: 01.02.2026).



4. ISO/IEC 17025:2017. General requirements for the competence of testing and calibration laboratories. 3th Ed. ISO/IEC 2017, Published in Switzerland. 38 p. URL: [https://ladakh.iisdindia.in/img/ISO\\_IEC\\_17025\\_2017\(E\)%20\(1\).pdf](https://ladakh.iisdindia.in/img/ISO_IEC_17025_2017(E)%20(1).pdf) (дата звернення: 01.02.2026).
5. Council of Europe. The Role of Experts in Judicial Proceedings. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2016.
6. Jackson J. D., Summers S. J. The Internationalisation of Criminal Evidence: Beyond the Common Law and Civil Law Traditions (Law in Context). Cambridge : Cambridge University Press, 2012. 442 p.
7. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) / Council of Europe : web. URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej/documentation/cepej-documents/guidelines> (дата звернення: 01.02.2026).